
Dějiny nové moderny: Nechtěli jsme napsat jen další dějiny literatury

Je možné pojmout dějiny české literatury inovativním způsobem? Odpověď na tuto otázku hledal tým literárních vědců celých deset let. Za své úsilí byl letos odměněn Cenou Bedřicha Hrozného za tvůrčí počín.

Třísazkové Dějiny nové moderny zachycují vývoj české literatury mezi roky 1905–1947. Každý z dílů je unikátní svou kompozicí i stylem tázání. Obsahuje také neobyčejně bohatou přílohovou část, která čtenáři přináší možnost hlouběji pochopit kontext dobové literatury. Hlavním iniciátorem a duchovním otcem projektu je prof. Vladimír Papoušek z Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. O vzniku nových literárních dějin a svém výzkumu s námi promluvili prof. Petr A. Bílek a doc. Jan Wiendl – editor svazků z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

V čem je publikace jedinečná?

Doc. Wiendl: Každý svazek je založen na svébytném způsobu tázání, na jiném stylu kompozice. Autoři ve svých pracích zohledňovali například vždy jeden konkrétní rok nebo prostřednictvím specifického tématu zkoumali celé desetiletí; výsledkem tedy byly autorské kapitoly o dvaceti, ale také sto dvaceti stranách. Naše Dějiny byly od počátku pojímány jako metodologický experiment. Unikátní je i spolupráce dvou filozofických fakult.

Prof. Bílek: Tradice českých literárních dějin se vždy striktně držela samotných dějin české literatury, případně autorského světa a duchovního života kolem. Naše pojetí je otevřenější celkovému kontextu doby, umění a kultury, zohledňuje i překlady, výtvarnou podobu knih, dobovou hudební a filmovou scénu a podobně. Na počátku projektu jsme si stanovili, že nechceme napsat jen další dějiny literatury, které jsou fascinovány lineárností: výčet od počátku do konce, v němž má být vše provázáno příčinností. Snažíme se respektovat, že některé věci se vyskytnou prostě jenom náhodou. Nešlo nám o autoritativní výklad, ale o respektování možnosti více variant. Proto kniha nabízí nejen výkladovou část, ale i materiálové přílohy, z nichž lze skládat různé verze vývojového příběhu.

Jak jste se na vzniku knihy sami podíleli?

Prof. Bílek: Já jsem autorem přílohové části. V nich si čtenář může nastavit vlastní relace: může si romány vsadit třeba do kontextu dobových filmových vyprávění. Pouhý výklad by nikdy nemohl zohlednit všechny tyto vztahy.

Doc. Wiendl: V posledním dílu jsem si vzal za úkol charakterizovat a popsat podoby takzvané angažovanosti v poezii. Posledním dílem jsme vstoupili do let 1935–1947, kdy se toto téma stává součástí básnické produkce.

Objevili jste něco překvapivého?

Doc. Wiendl: Zázračný objev neznámého literárního díla se nekonal, ostatně jedním z „rizikových“ faktorů našich Dějin bylo, že jsme vstupovali do jednoho z nejprobadanějších období českých literárních dějin, zvláště pokud jde o meziválečnou dobu. Přesto každá kniha obsahuje pozoruhodné výzkumné výsledky, za všechny bych připomněl kapitolu doyena týmu Jiřího Brabce v posledním dílu, v níž objevným způsobem analyzuje překladovou literaturu třicátých let a její vliv na domácí produkci. Pro mě osobně byl však naprosto klíčový a překvapující efekt průniku výsledků jednotlivých autorských částí. Svěbytnost našeho postupu byla dána právě koordinovaným mixem autorsky i tematicky různorodých postupů, reflektujících proměny dobové literární a umělecké produkce v co nejširších souvislostech.

Co momentálně čtete večer před spaním?

Prof. Bílek: Knihu Summer of Love o hudbě, výtvarném umění a módě toho psychedelického léta lásky 1967. Tyhle výpravné knihy člověku usnout nedovolí, protože jejich náraz na hlavu by mohl být fatální.

Doc. Wiendl: Pokud mi zbude síla a čas na to, abych si před spaním otevřel knížku, mám teď na nočním stolku Příběhy Corsa rosa, shrnující sto let cyklistického závodu Giro d'Italia. Ale to je vážně jen na pět minut před spaním.

Dějiny „nové“ moderny 3. Věk horizontál

Cenu Bedřicha Hrozného za tvůrčí počín obdržela publikace Dějiny „nové“ moderny u příležitosti 670. výročí založení Univerzity Karlovy. Cenu každoročně uděluje rektor Univerzity Karlovy za excelentní původní výzkumné či umělecké dílo. Na tvorbě oceněné knihy se podílelo osm autorů. Členem pražského týmu byli také prof. Josef Vojvodík, doc. Libuše Heczková a doc. Jiří Brabec.

Zvláštní poděkování autorů patří grafikovi Olegu Manovi a nakladatelství Academia.

autorka: Kamila Kohoutová
foto: René Volfík